

TAŞRADA BİR HALKEVİ (KESKİN) REİSİ
REFET KANDEMİR
(D:1320(Rumi)/1322(Hicri)- 01.07.1904- Ö:12.03.1993)

Prof. Dr. Hamit PEHLİVANLI¹

Öz

Makalemize konu olan Refet Kandemir, Keskin'e bağlı Seyfilı Köyü'nde doğmuştur. İzmir Öğretmen Okulu'ndan 1928'de mezun olmuştur. Çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptıktan sonra memleketi Keskin'e dönerek mesleğine orada devam etmiştir. Keskin Halkevi'nde aktif rol almıştır. Halkevi dil-tarih şubesi başkanlığı yapmıştır. Daha sonra da Keskin Halkevi başkanı olmuştur. Keskinde Cumhuriyet Halk Partisi mensupları arasında sevilen birisidir. Bu yazıda onun hayatı ve fikirleri üzerinde duracağız. Refet Kandemir öğretmenliğinin yanında "Kızılay", "Çocuk Esirgeme Kurumu", "Tayyare Cemiyeti" gibi kurumlarda başkanlık yapmıştır. Bu görevlerini başarı ile yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Refet Kandemir, Keskin, Seyfilı Köyü, Keskin Halkevi.

The Headman of A Public House in Rural (Keskin)
Refet Kandemir
B: 01.07.1904 – D:12.03.1993

Abstract

Subject of this article, Refet Kandemir was born in Seyfilı village of Keskin. He graduated from İzmir Teachers' School in 1928. After making the teaching profession in several places, he returned to his hometown, Keskin and continued his work there. He took active role in Keskin Halkevi (Keskin Public House). He worked as the President of language-of-history branch. He then became the president of Keskin Halkevi (Keskin Public House). He was a popular person among the members of the Republican People's Party (CHP) in Keskin. In this paper we will focus on his life and ideas. Besides teaching, Refet Kandemir was the chairman of such institutions "Kızılay", "Child Protection Agency", "Aircraft Association". It is understood that he carried out these tasks successfully.

Keywords: Refet Kandemir, Keskin, Seyfilı Köyü, Keskin Halkevi.

Giriş

Ankara'nın ilçelerinde kurulan ilk halkevi "*Keskin Halkevi*"dir. Refet Kandemir ise bu halkevinde önce "*dil-tarih şubesi başkanı*" olarak, sonra da "*halkevi reisi*" olarak görev yapan bir öğretmendir. Halkevleri, o günkü şartlarda Cumhuriyet Halk Partisi yönetiminin çok önem verdiği kurumlardan birisidir. Bilindiği üzere halkevleri, partinin yan kuruluşu durumundadır. Çoğunlukla öğretmenler tarafından yönetilen bu kurumlar, tek parti ideolojisini halka yaymak ve benimsetmekle görevlidirler. Parti, okul çağındaki çocuk ve gençlere okullar, halka ve okumayan gençlere ise halkevleri aracılığı ile prensiplerini, ideolojisini anlatmak, benimsetmek istemiştir. Partinin, büyük yerleşim yerlerinde bu düşüncelerini tahakkuk ettirmesinde halkevlerinin yanında, işlerini kolaylaştıracak birçok unsur bulunmaktadır. Taşrada bu imkânlar daha kısıtlı, hatta yok gibidir. Bu durumda taşrada parti açısından halkevleri, birinci planda ve adeta her şeydir. Bu bakımdan halkevlerine çok önem verilmektedir. Halkevi yönetimleri parti merkezinden gelen talimatlar doğrultusunda ve kendi bilgi, anlayışları çerçevesinde halkı şekillendirmeye çalışmaktadırlar. Bu yazımda önemli bir halkevi olan "*Keskin Halkevi*" başkanı Refet Kandemir'i anlatacağım. Önce Refet Kandemir'in doğumu, yetiştiği çevre, tahsil hayatı ve memuriyeti üzerinde belgelerin müsaade ettiği ölçüde duracağım. Daha sonra ise Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden bulduğum bazı konuşma metinlerine dayanarak düşüncelerini irdelemeye çalışacağım.

Hayatı

Refet Kandemir 1 Temmuz 1904 (Rumi 1320 - Hicri 1322) tarihinde Keskin'e bağlı Seyfili (Seyfli) Köyü'nde doğmuştur. İzmir Öğretmen Okulu'ndan 30 Eylül 1928 tarihinde 300-47 numaralı diploma ile mezun olmuştur. (İzmir öğretmen okulu lise dengi bir okuldur) (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-54.) Millî Mücadele'de, ilkokul öğrencisi olarak yaşı müsait olmadığından herhangi bir vazife almamıştır. Öğretmen okulundan mezun olduktan sonra, 1928 yılında Kars Vilâyeti Tuzluca Kazası öğretmenliğine tayin olunmuştur. 5 Ocak 1929'da aynı kazanın maarif memurluğuna tayin edilmiştir. Kars Tuzluca Merkez Okulu öğretmeni olarak 1 Kasım 1928 -14 Şubat 1931 tarihleri arasında çalışmıştır. Tuzluca Merkez Okulu Başöğretmen Vekili olarak 14 Şubat 1931-1 Ekim 1931 tarihleri arasında görev yapmıştır. Bu arada askerlik hizmeti için Trabzon Piyade Alayı'nda 1 Haziran 1929 ile 1 Eylül 1929 arasında bulunmuştur. Trabzon Hazırlık Kıtası'nda 1 Ekim 1931 ve 1 Kasım 1931 tarihleri arasında bulunduktan sonra Yedek Subay Okulu'na gönderilmiştir. Yedek Subay Okulu'nda 1 Kasım 1931 ile 30 Nisan 1932 tarihleri arasında görev yapmıştır. Yedek Subay Okulu'ndan sonra İzmit 31. Piyade Alayı II. Tabur 7. Bölüğe çavuş olarak gönderilmiştir. Bu askerî birlikte 1 Mayıs 1932 ile 26 Eylül 1932 tarihleri arasında vatani görevini tamamlayarak terhis olmuştur. Askerliğinin bitiminden sonra öğretmen olarak eski görev yeri olan Tuzluca'ya geri dönmüştür. Tuzluca Merkez Okulu

Başöğretmeni olarak 26 Eylül 1932 ile 30 Eylül 1933 tarihleri arasında çalışmıştır. Tuzluca Kazasında çok zor şartlar altında öğretmenlik yapmıştır. Kürt İsyancıları sırasında Ağrı harekâtında Tuzluca Kazasında birçok konferanslar vermiştir. Cumhuriyet hakkında, siyasî, millî ve sosyal konularda yaptığı konuşmalarla halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Bu kazanın nahiye ve köylerinde yeni harflerin öğretilmesi için de çok çaba sarf etmiştir. Kandemir halk, memur ve kadın dersanelerinde çalışarak, onlara yeni harfleri okuma ve yazmayı öğretmiştir.

Refet Kandemir *“Yılmadan, bıkmadan gösterdiği bu gayretler”* için 1929 yılında Erzurum Milli Eğitim Müdürlüğü’nden takdirname almıştır. Aynı hizmetlerinden dolayı kendisine Haziran 1929’da Diyarbakır Milli Eğitim Müdürlüğü’nden de takdirname verilmiştir. Daha sonra 28 Ocak 1931 tarih ve 112 numaralı yazı ile Kars (Bayezid) Maarif Müdürlüğü’nden de bir takdirname almıştır. Yine 5 Haziran 1933 tarih ve 643 numaralı yazı ile Kars (Bayezid) Valiliği’nden takdirname ile mükâfatlandırılmıştır. Tuzluca’da öğretmenliğin yanında *“Kızılây”, “Çocuk Esirgeme Kurumu”* ve *“Tayyare Cemiyeti”* başkanlıklarında bulunmuştur. Bu görevlerini başarı ile yürüttüğü anlaşılmaktadır. (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-56.)

Doğudaki hizmetini tamamladıktan sonra, 30 Eylül 1933’te Ankara’nın Keskin İlçesi Merkez Okulu öğretmenliğine, 13 Eylül 1934 yılında da aynı okulun başöğretmenliğine tayin edilmiştir. Başöğretmenliği 1 Ekim 1937 tarihine kadar sürdürmüştür. Keskin Merkez Okulu Başöğretmeni iken bu görevi uhdesinde kalmak üzere 4 Ekim 1937 tarihinde Keskin Maarif Memuru (Milli Eğitim Müdürü) olarak görevlendirilmiştir. Bu tayinden kısa süre sonra 5 Kasım 1937’de de Ulviye Hanım ile evlenmiştir.² (Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz’ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası) Keskin Maarif Memurluğu görevini kesintisiz 31 Aralık 1948 yılına kadar sürdürmüştür. Daha sonra Keskin Maarif Memurluğu görevi uhdesinde kalmak üzere Keskin Atatürk Okulu Başöğretmenliğine tayin edilmiştir. Maarif müdürlüğü ve başöğretmenlik görevlerini 10 Haziran 1961 yılına kadar yürütmüştür. Keskin Maarif Memurluğundan alınarak 12 Haziran 1961 tarihinde Keskin Cumhuriyet İlk Okulu Müdürü olarak tayin edilmiştir. Buradaki görevi ancak 5 Aralık 1961 tarihine kadar sürmüştür (Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz’ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası). 5 Aralık 1961 yılında Keskin Cumhuriyet İlköğretim Müdürlüğü’nden emekli olmuştur.³ Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivindeki Kandemir Yılmaz’ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası’ndaki Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü’nün 4 Ağustos 1982 ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 10.11.1982 tarihli yazılarına göre, Refet Bey’e 1 Ocak 1962 tarihinden itibaren emekli maaşı bağlanmıştır (Sosyal Güvenlik

2 Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı arşivi (SGK-ESA); Kandemir Yılmaz’ın Emekli Sandığı 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası (Ulviye hanım 30.09.1972 tarihinde vefat etmiştir. Kandemir Bey daha sonra 26.04.1979’da Naciye Hanım ile evlenmiştir. Naciye Hanım da 13.09.1991’de vefat etmiştir).

3 SGK-ESA; Kandemir Yılmaz’ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyasındaki Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü’nün 4 Ağustos 1982 ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 10.11.1982 tarihli yazılarına göre.

Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası). Refet Kandemir veya sonraki adıyla Kandemir Yılmaz Kandemir 12 Mart 1993 tarihinde vefat etmiştir.⁴ (Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası). Refet Kandemir, “*Hacı Süleyman*” olan ilk adını mahkeme kararı ile düzelttirerek “*Kandemir Yılmaz Kandemir*” olarak değiştirmiştir.⁵ (Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası). Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki belgelerin tamamında ise adı “*Refet Kandemir*” olarak geçmektedir.

Halkevi Başkanı Olarak Faaliyetleri

Keskin'de Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatında “*Halk Hatibi*” olarak çalışmıştır. 25 Kasım 1938'de Keskin Halkevi Başkanlığı'na, 14 Aralık 1938'de de Halk hatipliğine seçilmiştir. 1940 yılında Keskin Halkevi'ni teftiş eden Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Kemal Güngör'ün raporuyla Parti Genel Sekreterliği tarafından takdirname ile taltif edilmiştir (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-56.). Refet Bey 1 Nisan 1941 tarihinde işlerinin çokluğu nedeni ile Halkevi başkanlığından istifa etmiştir. Daha sonra yeniden 28 Mart 1942'de Keskin Halkevi Başkanlığı'na seçilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatı tarafından tanzim edilen “*sicil sureti*”nde Kandemir'den övgü ile bahsedilmektedir. 1939 yılındaki sicil özetinde şöyle yazılıdır: “*Cumhuriyet Halk Partisi prensiplerini tam kavramış, terbiyeli, ciddî, çok çalışkan, kültürlü ve vatansever bir gençtir.*” (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-56.). 1942 yılında tanzim edilen sicil dosyasında da benzeri takdirkâr cümleler mevcut olup şöyle yazılıdır: “*Aslen köylü olup, temiz bir aileye mensuptur. Kazamıza nakledildiği günden beri kendisini vilâyet maarif müdürlüğüne, maarifçi, partici ve halkevli arkadaşlarına ve kazaya sevdirmiş, dürüst, temiz kalpli, ahlâklı, çalışkan bir gençtir.*” (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-56.). Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi Cumhuriyet Halk Partisi'ne gerçekten bağlı bir kimsedir. Terbiyeli, ciddî, çalışkan, dürüst, temiz kalpli, kültürlü ve vatansever bir insan olarak bilinmektedir. Maarif camiasında, partide, halkevinde bulunduğu sürelerde arkadaşlarına ve halka kendini

4 SGK-ESA; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası. (07.04 1993 tarihinde Keskin Nüfus Müdürlüğü'nden alınan Nüfus Kayıt Örneğinde doğum tarihi 1320 olarak kayıtlıdır. Ayrıca Emekli Sandığı'ndaki dosyasındaki 05.06.2003 tarihli Çankaya Nüfus Müdürlüğü'nden alınan “Nüfus Kayıt Örneği”ne göre Oğulları Kutlu 1939, Ülkü 1942 (doğum tarihi 16.04.1941 iken, 01.10.1942 olarak düzeltilmiştir) Keskin doğumludur. Yine kızları İnci Demet 1943, Elmas 1946, Şule Demet 1950 ve Leyla 1958 Keskin doğumludurlar)

5 Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.10w0 numaralı Sicil Dosyası. (Keskin Kaymakamı Mehmet Önal imzalı Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazılan 10.10.1961 tarihli bir yazıda şöyle yazılıdır: “*esas ismi Hacı Süleyman iken Keskin Aslıye Hukuk Hakimliği'nin 19.9.1933 tarih ve 933/55 esas ve 933/56 karar sayılı ilamına istinaden isminin Kandemir Yılmaz olarak tashih edildiği, adı geçenin doğumu 1320 olup hiçbir suretle tashih görmemiş olduğunu.*” (ayrıca bakınız Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün 25 Ocak 1962 tarihli yazısı)

sevdirmeyi bilebilmiş bir kimsedir. Temel düzeyde Fransızca bilmektedir. Yazılı bir eseri bulunmamaktadır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/932.625.2-56.).

Refet Kandemir'in Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatı tarafından hazırlanan sicil belgesinde **“Cumhuriyet Halk Partisi prensiplerini tam kavramış”** bir kişi olduğu yazılıdır. Muhtelif zamanlarda, çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmalarında bu tarife uygun bir tavır sergilediğini görmek mümkündür. Refet Bey'in **“Keskin Adliye İslahevi'nin Temel Atma Merasimi”** (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/96.375.1), **“Atatürk'ün Ölümü Münasebetiyle”** (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/96.375.1) ve **“23 Nisan 1938 yılında Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı”** (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/96.375.1) dolayısıyla yaptığı konuşmaları bize bunun en iyi örneklerini sunmaktadır. 1938 yılı içerisinde yaptığı konuşmalarda ifade ettiği fikirleri hem onun, hem Cumhuriyet Halk Partisi'nin hem de devrin ideolojisini yansıtmaları bakımından fevkalade önemlidir. Bilhassa 23 Nisan 1938 yılında Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı vesilesiyle Keskin'de yaptığı konuşma, üzerinde durulması gereken önemli bir konuşmadır. Refet Kandemir bu uzun konuşmasında şunları söylemektedir: **“Türk Milletinin temiz imanını kirlî elleriyle koparmak çalmak isteyen ve temiz güzel renkleriyle göklerde çarpınan sevgili hilalini yerlere sermek isteyen, yıllardan beri memleketi felaketten felakete sürükleyen, din perdesi altında kudurmuş hislerini, yüzlerce Türk'ün kanını içmekle doyumak isteyen sefil sultanlardan meşrutiyeti zorla alan Türk Milletinin mukaddes bayramı..”** (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/96.375.1-1.) Bu cümlelere bakıldığı zaman ilk başta heyecan verici gözükmektedir. Ancak üzerinde dikkatle durulduğu zaman bir kısım yanlışlıklar, çarpıtmalar, yanlış anlamalar olduğunu görebiliriz. Ayrıca kutlanan bayram, Türkiye Cumhuriyeti'nin bayramı olmasına rağmen o **“sefil sultanlardan meşrutiyeti zorla alan Türk Milletinin mukaddes bayramı”**ndan bahsetmektedir. Burada kastettiği 1908'de ilan edilen **“İkinci Meşrutiyet”** olmalıdır. O halde bu sözler, Halk Partisi'nin İttihatçı köklerinin bir mensubu tarafından resmi törende ifade edilmesi olarak da algılanabilir. Halk Partisi tarafından cumhuriyetin ilânı sırasında yeni rejimi oturtmak, meşrulaştırmak amacıyla Osmanlı yönetimini kötüleyen bu ve benzerî fikirler ileri sürülmüştür. Öğretmen ve milli eğitim memuru olarak Refet Bey de bu düşüncelerin taşradaki savunucularından biridir. Osmanlı sultanlarını Türk Milletinin imanını çalmakla ve bayrağını yere sermekle suçlamak, mübalağalı ve insafsızca bir ithamdır. Osmanlı düşmanlığı ne yazık ki o dönem aydınlarında sabit bir fikir halindedir. Konuşmasının devamında Refet Bey **“Türk çocukları unutma ki damarlarında Altay'ın karlı sırtlarında, Yemen'in ateş girdaplarında, Çin'de at oynatan ceddin Uğuz'un temiz kanı vardır. Sen o temiz kanın oğlusun”** (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 490.01/96.375.1-2) demektedir. Bu cümlede de tarihi bilginin kronolojik sıralamasında bir noksan mevcut olduğu gibi, yanlış bir değerlendirme de söz konusudur. Altaylardan Yemen'e oradan tekrar eski çağdaki Türk-Çin mücadelelerine atıfta bulunmaktadır. Çin ile mücadeleyi de, Yemendeki mücadeleyi de Türk Milleti yapmıştır. Geçmişte bu milletin devletinin adı Hun, Gök-türk; daha sonrada Osmanlı idi. Bu mantığı anlamak ve izah etmek gerçekten zordur.

Bir taraftan Sümerlerin, Hititlerin (Eti) Türk olduklarını söyleyerek kendimizi en eski çağlara ait medeniyetlere dayayarak köklülüğümüzü ispata çalışıyoruz. Diğer taraftan Türk Milletinin dünya tarihi ve dünya coğrafyası üzerinde kurduğu en büyük devletlerden olan Osmanlı Devleti'ne karşı adeta kin ve nefret saçıyoruz. Ne yazık ki ideolojik düşünce insanı zaman zaman tarifi imkânsız bir yanlışlığa düşürebilmektedir. Osmanlılar hakkındaki peşin hükümlülüğü ispat için, yüz yıllar yok sayılabiliyor ve atlanabiliyor. Orta Asya'dan başlatılan Türk Tarih serüveni, Selçuklu ve bilhassa Osmanlı'nın uzun yüz yılları atlanarak yirminci yüzyıla gelinmektedir. Bu politikanın dozu, tek parti döneminde fevkalade kaçırılmıştır. Yine 1939'da *"Lozan yıldönümü kutlamaları"* sırasında yattığı bir başka konuşmasında da Osmanlı hanedanına karşı yukarıdaki düşüncelerini tekrarlamaktadır. *"Mondros Mütarekesi ve Sevr Muahedesiyle Türk vatanını ve kuvvetini düşmanların paylaşmasına terk eden sultanlar, yalnız şahsını ve tahtını düşünmekle meşguldü. Ordunun elinden silahı alınmış, Türk Milleti başsız, ümitsiz bir hale gelmişti."* (Hamit Pehlivanlı, 90. Yılında Lozan ve Türkiye Cumhuriyeti Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler, 2015, s. 1261). Nitekim o zaman taşrada, küçük bir kaza merkezinde milli eğitim müdürü ve halkevi reisi olan bir öğretmenin konuşmalarına bile bu düşünce tarzı en katı haliyle yansımıştır. O zamanki okullarda ve bilhassa Halkevleri bünyesinde verilen derslerde, konferanslarda Osmanlı tarihine bakış birçok noksan ile malûl ve katı ideolojik yanıltmalar ile doludur. Mesele bu konuşmada da olduğu gibi bazı düşünceleri ifade etmekten çıkmakta, adeta Osmanlılara kin ve nefrete dönüşmektedir. Tek parti döneminde topluma aktarılan düşüncelerin, bu konuşmadan da anlaşıldığı gibi en azından bir kısım aydınlar arasında büyük ölçüde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Refet Bey'in konuşmalarından anlaşıldığına göre, almış olduğu eğitim ve içinde bulunduğu camia içerisinde öğrendikleriyle bilimsel olmaktan çok ideolojik bir tavır sergilemektedir. Yukarıda konuşmasından alıntı yaptığımız cümlelerindeki ifade tarzı onun içinde bulunduğu fikrî atmosferi açıkça göstermektedir. Ayrıca asıl ismi *"Hacı Süleyman"* iken 1933 yılında mahkeme kararı ile adını *"Kandemir Yılmaz Kandemir"*e çevirmesi de, içinde bulunduğu ruh halini göstermesi bakımından üzerinde durulması gereken başka bir husustur. Refet Bey'in Osmanlı Tarihi hakkında olumsuz ve yanlış bilgilere sahip olmasına rağmen bir öğretmen olarak o günkü şartlarda vazifesini yerine getirmek için elinden gelen gayreti gösterdiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin en zor şartlara sahip bölgelerinde çalışarak memleketine hizmete gayret etmiş fedakâr bir kimse olduğunu elbette söylemeliyiz. Öğretmen-idareci olarak yaptığı hizmetler, ayrı bir çerçevede değerlendirilmeli ve tabii ki unutulmamalıdır.

Kaynakça

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA);

490.01/932.625.2-54.

490.01/932.625.2-56.

490.01/96.375.1.

490.01/96.375.1-1.

490.01/96.375.1-2.

Pehlivanlı, Hamit (2015), "İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığının İlk Yılında Halkevlerinde Lozan Antlaşması Yıldönümü Kutlamaları", 90. Yılında Lozan ve Türkiye Cumhuriyeti Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, II. Cilt, Ankara 2015, s. 1261.

Sosyal Güvenlik Kurumu Emekli Sandığı Arşivi; Kandemir Yılmaz'ın 04.418.100 numaralı Sicil Dosyası.

